Bijlage 4a: Architectonische waardestelling

Bijzonder architectonische kernkwaliteiten.

De Architectonische kernwaarden zijn vanuit het ontwerpend onderzoek op drie niveaus te onderscheiden.

Centraal daarbij wordt het gebouw als structuralistisch ontwerp gezien. De stedenbouwkundige consequenties en uitwerking van het interieur zijn daar als afgeleiden te zien. Gekozen is om vanuit het architectonisch concept de kernwaarden te behandelen en vervolgens de consequentie voor stedenbouw en interieur te bespreken.

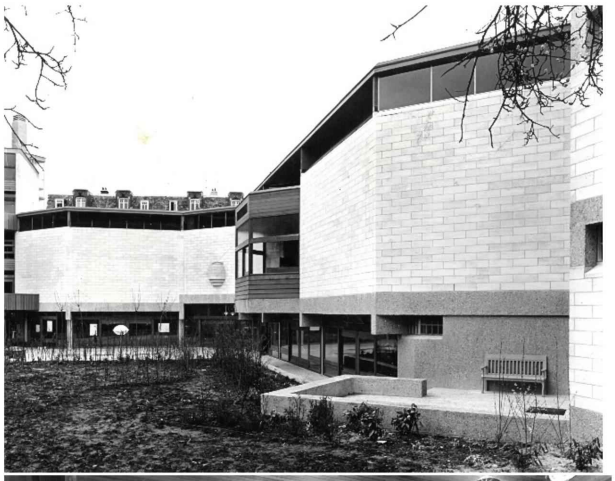
Het Gebouw in de tijd

Het gebouw is vormgegeven vanuit een in de jaren 50 van de vorige eeuw opkomend besef dat gebouwen **flexibel** gebruikt moeten kunnen worden. De mono functionaliteit die het functionalistische ontwerp in zich droeg werd als een ruimtelijke beperking gezien. Te specifiek ruimtelijk vormgegeven ruimten blokkeerde divers gebruik. Tegelijkertijd ontstond het besef dat de nieuwe zakelijkheid als naoorlogse stroming onvoldoende aandacht had voor sociale voor **ruimtelijke overgangen** had waar mensen elkaar ontmoeten. De gedachte was dat universeel te gebruiken ruimten de voorkeur verdienden. Deze kregen vorm in meervoudig bruikbare volumina die onafhankelijk van elkaar of juist in samenhang gebruikt konden worden. De invloed die de architect Joop van Stigt onderging bij zijn werkzaamheden voor Architect Aldo van Eyck bij de bouw van het wereldberoemde Burgerweeshuis is evident.

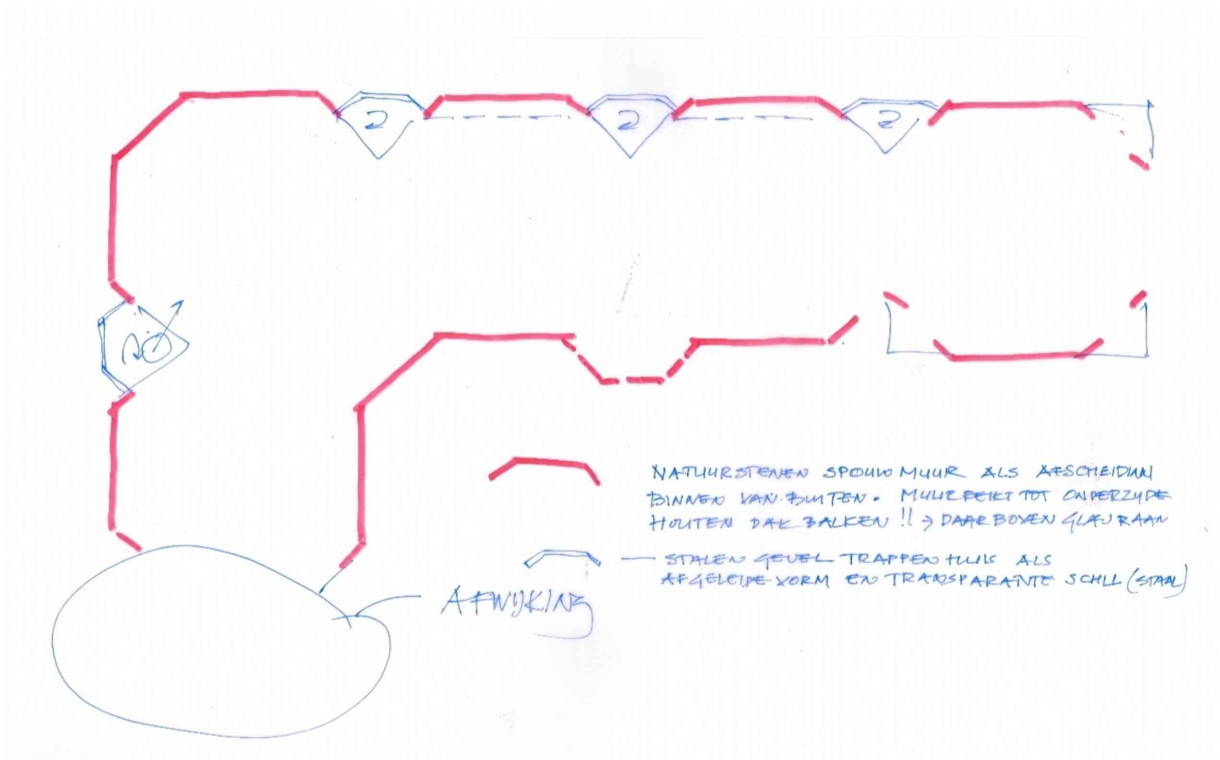
Het ontwerp

Een reeks sculpturale identiek volumes

In deze kerk komt dat tot uitdrukking in de samenstelling van vijf volumes van ca 15 m in de vorm van achthoeken die afgestemd kunnen worden op het wenselijk gebruik en meer of minder geschakeld konden worden. Er is nadrukkelijk geen sprake van monofunctioneel gebruik. Dit concept werd expliciet in de architectuur gepresenteerd door heldere sculpturale volumes met afgeschuinde hoeken. De overgangen naar openbaar gebied zijn gevormd door kleinere vormverwante meer transparante elementen. Daarin konden ingenieus vormgegeven trappenhuizen opgenomen zijn, balkons of een zelfs een sacristie of een Altaar.

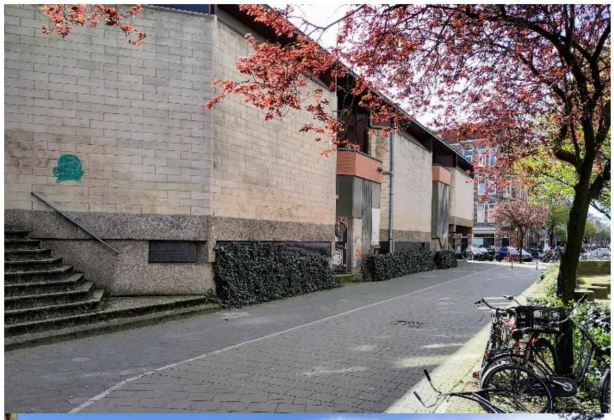

Plint en Souterrain

Die zelfstandig herkenbare volumes worden nog in de autonomie versterkt door ze te verheffen boven het maaiveld en ze te plaatsen op kolommen. De kolommen staan doelbewust niet in de gevel, maar midden in een vloerveld waardoor de plint in potentie transparant kan zijn. In het ontwerp aan de straatzijde is daar beperkt gebruik van gemaakt door de toepassing van glazen bouwstenen. Gelet op de sanitaire functie een begrijpelijke keuze. Aan de binnenzijde van het bouwblok is het maaiveld verlaagd en opent zich het souterrain zich naar licht. Aan de overgang van binnen naar buiten is bijzonder aandacht besteed in de vorm van een zone met een hoogte van drie traptreden als een verhoogde vensterbank. De relatie wordt verder versterk door schuiframen die de buitenruimte riant naar binnen trekt. Deze tuinzalen huisvesten blijkbaar een afgeleide functie van de kerk om niet liturgische samenkomsten te faciliteren.

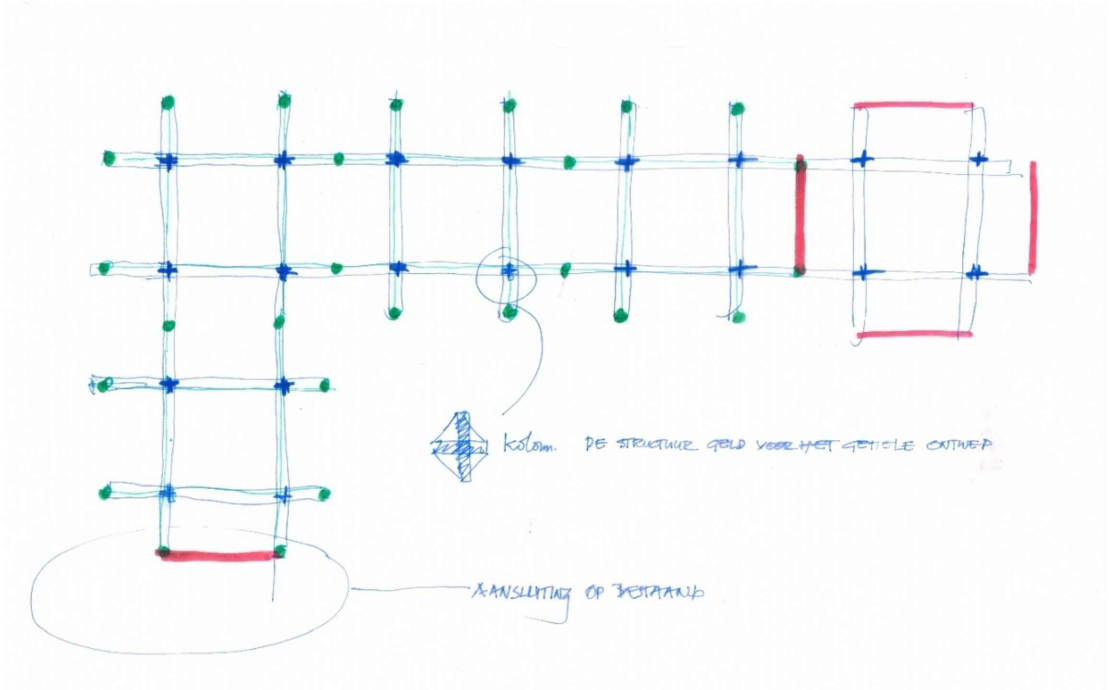
De straat ligt hoger dan de binnentuin waardoor een eenzijdige oriëntatie op de tuin ontstaat. Consequentie van die opzet is dat het gebouw aan de buitenzijde gesloten oogt en maakt op argeloze voorbijgangers die **niet ingewijd zijn in architectuur** een ongenaakbare indruk.

De plastiek van de betonconstructie

Het gebouw is opgezet als een in situ gestorte betonconstructie voor het souterrain en de vloeren van de kerkzalen. Daarboven zijn de zalen hoofdzakelijk, en de dakconstructie volledig in hout opgetrokken.

Het souterrain heeft een sterk geometrisch bepaalde plastiek. Vanaf de 130cm lager dan het maaiveld gestorte betonvloer richten zich betonnen wanden aan straatzijde op, terwijl de hoofdentree wordt vormgegeven als een geometrische sculptuur met halfhoge muren kruisvormige kolommen en traptreden. De dwingende geometrie maakt dat de beloopbaarheid van de trappen niet optimaal is. De vormgeving is sterk bepaald door een regelmatige orthogonale rasterstructuur die de volumes draagt. De kruisvorm van de kolommen ontstaat vanuit een samenstelling van 4 kolommen die voortkomen uit vloerbalken die kerkzalen dragen. Aan de onderzijde wordt kruisvorm getransformeerd naar een 8-hoek door de sponningen afgeschuind te vullen om de te draagkracht naar de onder de vloer liggende poeren te over te brengen.

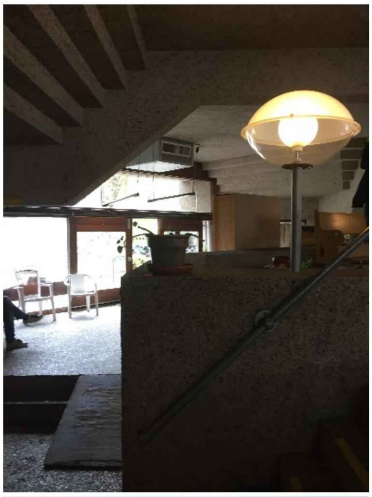
De belastbaarheid van de bestaande constructie is onderzocht, en biedt mogelijkheden voor extra belasting.

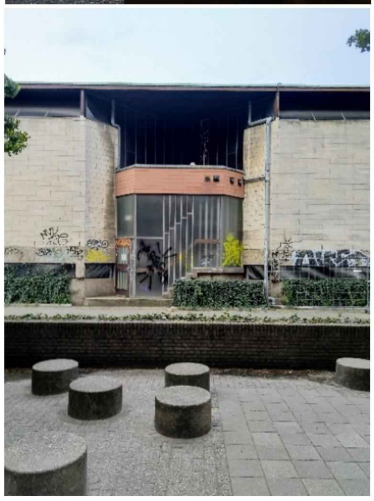

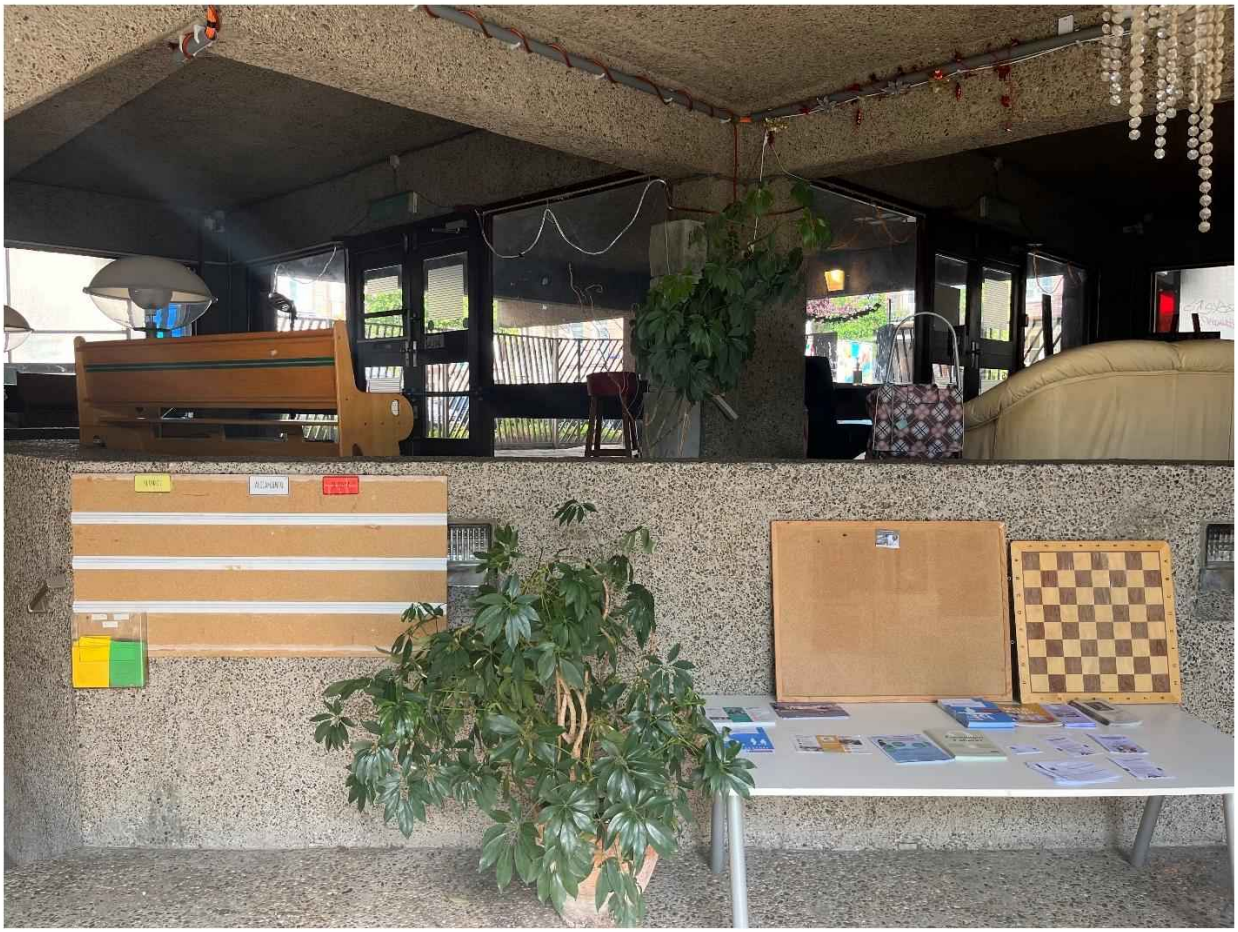
De ruimtewerking van de plastiek

De entree is over de diagonaal van het hoofdvolume symmetrisch ontworpen en doet daar mee recht aan de gelijkwaardigheid van de straten. Bijzonder daarbij is dat de meest vanzelfsprekende route vanaf de lage en wat donker entree via brede trappen naar het licht van de tuinzalen in souterrain leidt, en niet direct naar de kerkzaal. De kerkzaal lijkt daarmee indirect benaderbaar. De toegang vindt dan plaats door meerdere trappenhuizen met een beperkte breedte en allure, maar deze zijn daarentegen ook direct vanaf de straat bereikbaar.

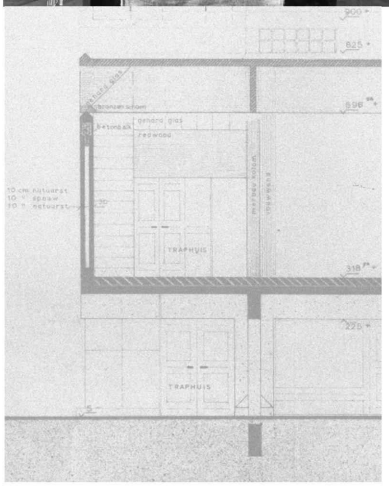

De houten constructieve opbouw in relatie tot gevelconcept

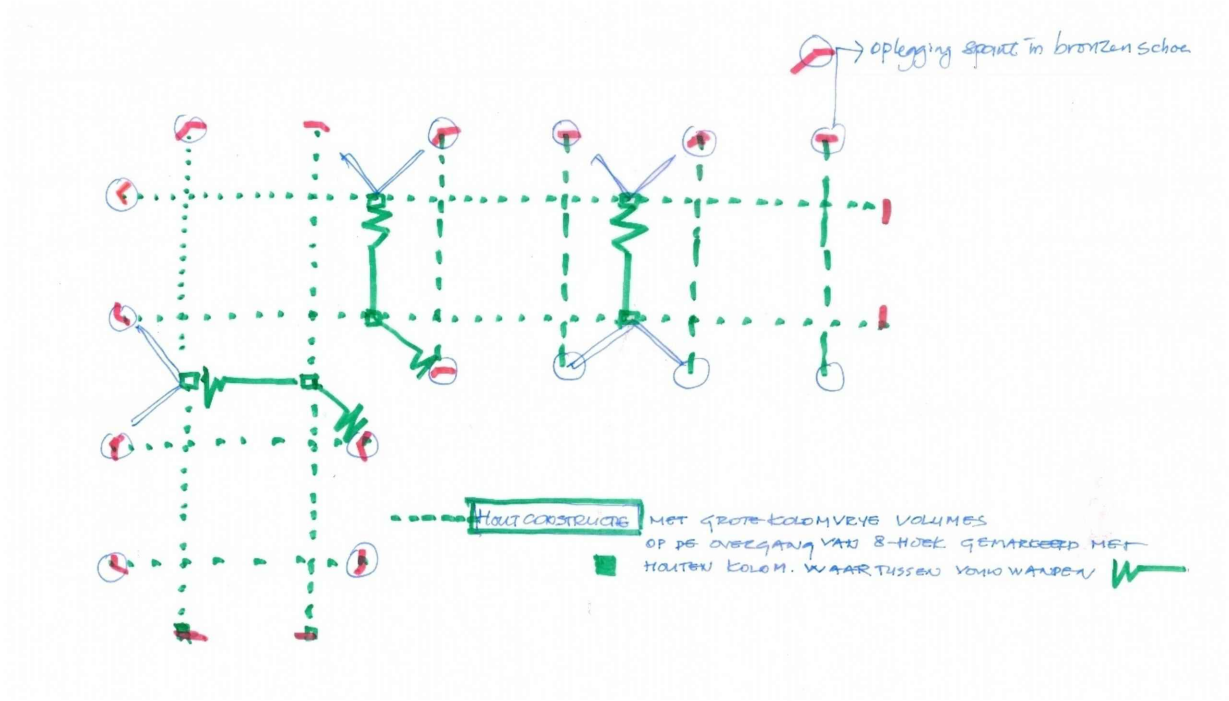
De specifieke functie van kerkgebouw werkt door in de uitwerking van de structurele opbouw. Vensters op ooghoogte op de straat gericht zijn voor de kerkzalen niet gewenst. Daarentegen juist wel veel licht van boven. De gevels zijn daarom in hoofdopzet gesloten. De aansluiting van de gevel op het dak wordt gevormd door en horizontale lichtstrook. De ruimte daarvoor ontstaat door de één meter hoge dakliggers (*die van gevel tot gevel overspannen om een kolomvrije overspanning te realiseren*) op de gevel te laten rusten in een bronzen schoen. De ruimte die daardoor ontstaat tussen bovenzijde muur en onderzijde dak is bezet met een glasstrook die onder 45 graden geplaatst. Aan de buitenzijde is de dakbalk als structurerend element zichtbaar in architectuur. De balk loopt daarmee ook van binnenuit door naar de buiten en verbind zo het interieur met de hemel.

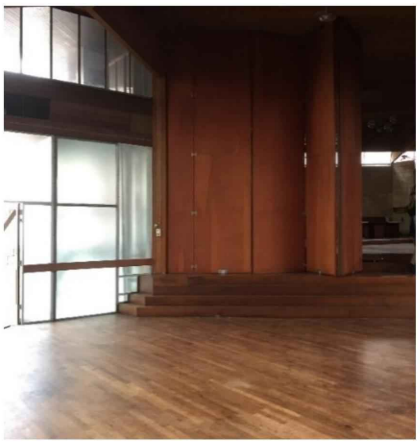
De houten opbouw in relatie tot het interieur

De structuur van de houten dakliggers volgt het orthogonale raster van de betonnen onderbouw. De dakliggers worden niet alleen gedragen door buitenwanden, maar ook houten kolommen van Merbau, deze staan daar waar de ruimten in elkaar over kunnen gaan; zij bepalen daarmee letterlijk de vorm van de 8-hoekige ruimten. Juist op die overgang, - tussen de kolommen-, is een ingenieus systeem van houten segmentdeuren van Redwoord gerealiseerd. Deze kunnen de ruimten volledig scheiden van elkaar, maar ook verbinden door de uit segmenten opgebouwde onderdelen een kwartslag te draaien en te verschuiven naar de hoeken. Daarmee kan afhankelijk van de aard van de dienst de ruimte op maat worden afgestemd. De constructie is ingenieus vormgegeven uit met ingelaten speciale vlindervormige bronzen scharnieren. De flexibele wanden van deze enorme omvang kunnen niet functioneren in een woonconcept, maar dienen wel bewaard.

De inzet voor de transformatie is het maximaal behouden van de architectonisch en ruimtelijke kwaliteiten. Maar dat kan niet gelden voor de ruimtelijke opzet van de kerkzalen.

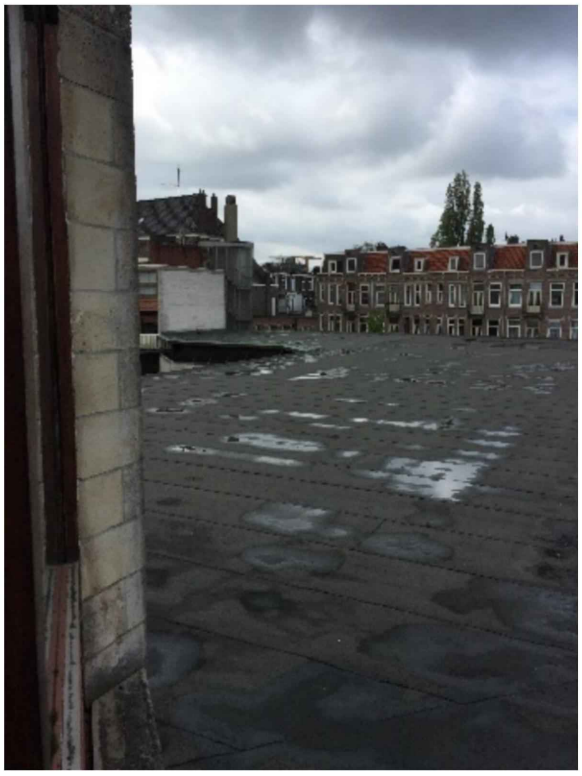

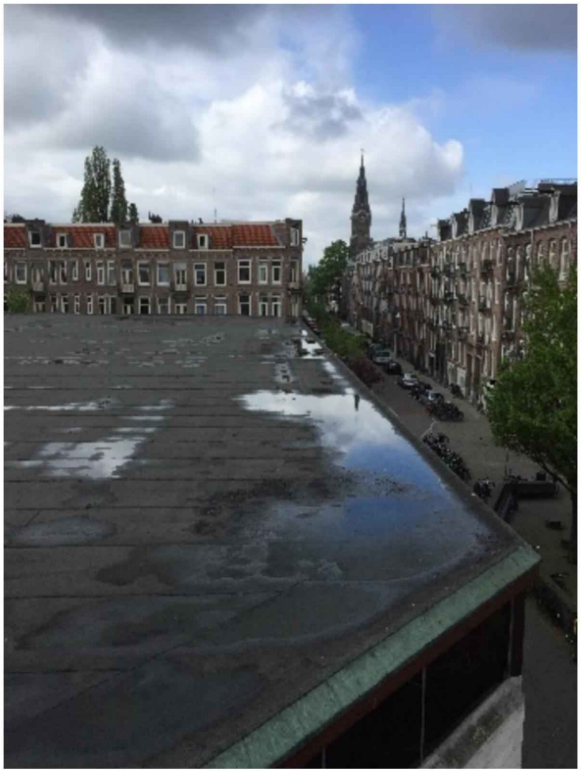

Stedenbouwkundige hoofdopzet

De vormgeving van de betonnen constructie is sterk bepaald door een regelmatige orthogonale rasterstructuur die de volumes draagt. De orthogonale structuur sluit niet aan op de schuine Henrick de Keijserstraat. Het gebouw is daarmee te beschouwen als en autonoom object met een gave geometrische orthogonale opzet. Om deze opzet zuiver te houden volgt het gebouw niet de rooilijnen van het 19de -eeuwse stratenpatroon. Er ontstaat daarmee en restruimte bij de aansluiting op de bestaande bebouwing aan de Henrick de Keijserstraat die niet in dezelfde structuur kan worden doorgezet, maar wel dezelfde gevelbehandeling heeft gekregen. Dit geld ook voor de hoogte van het gebouw. Daar waar kerken tot die tijd gekenmerkt hoge gewelven waarover veelal een zadeldak geplaatst werd is hier gekozen voor een platte afdekking. De contravorm van het interieur is direct de vorm van het exterieur. Het gebouw is daarmee ook laag gebleven. Daarmee werd de daglicht toetreding in de straten gunstig beïnvloed maar ontstond een breuk met het stedenbouwkundig principe van de rooilijn en bouwhoogte.

De entree van de kerk is vooral horizontaal heel ruim ontworpen terwijl de hoogte juist voor een klassiek kerkgebouw juist laag is. De logica daarachter is ongetwijfeld het ruimte bieden voor grote hoeveelheden kerkgangers die in korte tijd het gebouw betreden of verlaten. Het kerkplein is als het ware opgenomen in het bouwvolume. In de huidige situatie is de ruimte met onooglijke hekken afgeschermd omdat er onaangenaam gebruik van werd gemaakt. Bij de omzetting naar wonen vervalt de kerkplein functie. In hoeverre deze ruimtelijke situatie gehandhaafd moet worden is onderdeel van transformatie.

De bestaande woningen

De bestaande woningen passen in de gewenste functie wijziging en kunnen gehandhaafd,

De schuifdeuren kunnen worden voorzien van hoogwaardig isolatieglas, maar zullen toch een bron van koude en tocht blijven. De sanitaire voorziening en keuken is niet geschikt voor huidige woonwensen. Van de architect wordt verwacht dat deze overeenkomstig de restauratieladder de uitdaging aangaat om deze knelpunten op te lossen.

Om de woningen af te stemmen op huidig gebruik zoals verduurzaming zullen de ingrepen een aantal bijzondere kenmerken verstoren. Een enkele woning op de eerste verdieping verdient het om volledig gerestaureerd te worden en toegankelijk te houden voor bezoekers. De gedachte daarbij is dat het geschikt gemaakt wordt voor tijdelijk gebruik als B&B of short stay appartement. In ieder geval zodanig dat het gebruik de oorspronkelijke kenmerken niet verstoord.

